

ТЕМАТИЧНІ СЛОВНИКИ – КЛЮЧ ДО ВИВЧЕННЯ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Українсько-хорватський тематичний словник / Людмила Васильєва, Ольга Ткачук, Богдан Сокіл. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 354 с.;

Українсько-словенський тематичний словник / Людмила Васильєва, Яня Воллмаер Лубей, Прімож Лубей, Богдан Сокіл. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 360 с.;

Українсько-сербський тематичний словник / Людмила Васильєва, Богдан Сокіл. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 350 с.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2018.69.9322>

На сьогодні актуальною є проблема створення українсько-інослов'янських тематичних словників, які можна використовувати одночасно і як звичайні перекладні словники, і як навчальні посібники чи додатки до навчальних програм. Тематичний словник – це навчальна книга, розрахована на збагачення, уточнення й активізацію лексики того, хто вивчає іноземну мову. У тематичних словниках відображені результати пізнання людиною об'єктивного світу.

Упродовж 2015–2016 років на філологічному факультеті Львівського національного університету з'явилася низка таких тематичних словників; українсько-сербський, українсько-словенський та українсько-хорватський, які уклали авторські колективи на чолі з професором Людмилою Васильєвою. Відомий у слов'янському світі мовознавець, вона захопилася ідеєю створення таких навчальних книжок, згуртувала творчі колективи, які виробили чіткі засади укладання лексикографічних праць і втілили їх у життя. Незмінним співавтором трьох видань був доцент кафедри українського прикладного мовознавства – доцент Богдан Сокіл. Словенську частину словника допомогли сформувати Яна Воллмаер Лубей та її чоловік, лектор словенської мови Прімож Лубей, а до хорватської долучилася кандидат філологічних наук Ольга Ткачук.

Тематичні словники у сучасній лексикографії пов'язані з вибором способу організації мовного матеріалу, представленого для опрацювання у словнику. У розробці структури словника автори керувалися потребами українських та хорватських (сербських, словенських) користувачів, щоб лексикографічні праці були придатними для перекладу текстів з використанням комп'ютера. Електронна версія дасть змогу знайти потрібне слово у відповідному лексичному оточенні. Вивчення слів за певними темами має значно більший ефект, ніж вивчення окремих, не пов'язаних між собою слів. Спонсором “Українсько-словенського тематичного словника” став “Центр вивчення словенської мови як другої чи іноземної мови” та філософський факультет Люблянського університету. “Українсько-хорватський тематичний словник” вийшов за фінансової підтримки громадської організації “Біла Хорватія” та міської адміністрації Пага і Новалі.

Усі лексикографічні праці мають однакову побудову: за тематичним принципом (охоплено понад 30 основних тем з усіх сфер нашого життя), слова в межах

тематичних груп розташовано в алфавітному порядку. Кожен словник умістив близько 10 000 слів та словосполук, однак перевагу надано загальноновживаній лексиці. Тематичний принцип класифікації матеріалу – найбільш зручний і доцільний для комплексного вивчення різних рівнів лексичної системи певної мови. Словники такого типу популярні в зарубіжних країнах. Створення нових словників зумовлено і постійними змінами у суспільному житті, які відразу ж знаходять своє відображення у мові.

Матеріал згруповано у дві колонки: української як вихідної, так і однієї зі слов'янських. Автори використовували і комп'ютерний варіант Інституту мовно-інформаційних досліджень Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук “Словники України”.

При створенні тематичного словника опрацьовують фрагменти дійсності (теми), які членують на окремі сегменти – підтеми, пункти, поняття, що відображають сегменти певної частини об'єктивного світу. Статті розміщені в алфавітному порядку своїх заголовків. Усі теми зазначених словників подано у змістовому покажчику. Вони охоплюють топіки від суто побутових до професійно-специфічних. Зокрема, тема “Наука” має родо-видове підпорядкування. Спочатку перелічені основні наукові напрями: математика, географія, біологія, фізика, хімія, мовознавство, літературознавство тощо, кожен із яких має свої підрозділи. Зокрема, у розділі “Біологія” виділено ботаніку та зоологію. Їх поділено на рослинний і тваринний світ. До першого увійшли *квіти, трави, дерева, ліс, гриби, лісові ягоди*, до другого – *свійські та дикі тварини, птахи, комахи, черви, земноводні, риби, ракоподібні*. Це потрібний лексичний мінімум для тих, хто опановує іноземну мову.

Окремі теми мають не лише словесний матеріал, а й набір загальноновживаних словосполук та висловів. Так у розділі “Видавнича справа” запропоновано вислови: *видавати книжку, віддавати до видавництва, дискутувати про книжку, розкритикувати книжку, набирати на комп'ютері, передруковувати текст, редагувати рукопис, рецензувати книжку, зробити обкладинку, авторське право* тощо.

Відмінність кожного видання полягає також у наявності/відсутності наголосів у тій чи іншій частині словника (скажімо, у сербському варіанті вони взагалі відсутні). Однак окремі тематичні групи мають доповнення в українсько-сербському словнику. Наприклад, назви державних та інших свят в українсько-хорватському словнику доповнені *Днем перемоги та громадянської подяки, Днем хорватських захисників вітчизни*, а в українсько-сербському – та словенському – *Днем примирення у Першій світовій війні*. Також назви релігійних свят мають деякі відмінності пов'язані зі специфікою вірувань кожного народу. Українсько-словенський тематичний словник містить дні *Святого Сави, Святого Віта*, а в українсько-хорватському знаходимо свята *Святого Степана, Трьох королів, Святого тіла* тощо.

Зважаючи на певні особливості творення слів у кожній слов'янській мові, для деяких назв професій, спортсменів, представників та діячів політичних чи інших течій, напрямів подано їхні відповідники для осіб жіночої статі. Наприклад, у словенській частині словника знаходимо:

залізничник	zeleznicar, zeleznicarka
пасажир	potnik, potnica
колядник	kolednik, kolednica.

Людмила Васильєва, Ольга Ткачук, Богдан Сокіл

УКРАЇНСЬКО-ХОРВАТСЬКИЙ ТЕМАТИЧНИЙ СЛОВНИК



Ljudmila Vasiljeva, Olga Tkačuk, Bogdan Sokil

UKRAJINSKO-HRVATSKI TEMATSKI RJEČNIK

Слова, розміщені у цих виданнях, дають змогу швидко поповнити словниковий запас загальнонавчальною лексикою української та однієї зі слов'янських мов. Практичне оволодіння мовою, пов'язане зі засвоєнням великої кількості слів та їх значень. Пропоновані тематичні словники містять базові слова української мови. У них охоплено лексику різної тематики, що відповідає програмі адаптації студента у певному соціумі. Варто зазначити, що поява таких тематичних словників заповнить прогалини у потребі навчальних книжок. Адже зі словенської та сербської мов бракує підручників, словників та інших матеріалів для вивчення мови. Не існує і сучасних українсько-хорватських двомовних словників. Тому такі видання доцільно вівати як одні із перших такого характеру лексикографічні праці. Словники будуть особливо корисними при опрацюванні конкретних тем і у практиці розмовної мови. За задумом авторів, вони повинні служити для вивчення як слов'янських, так й української мов.

Словники розраховані на студентів вищих навчальних закладів, слухачів мовних курсів. Передусім ці праці будуть корисними для студентів-україністів, які опановують перелічені слов'янські мови, однак словники послужать цінною підказкою і для студентів слов'янського світу, які долучаться до опанування української. Словники стануть придатними і для самостійного вивчення лексики, оскільки містять лексичний матеріал з побутової сфери, галузей освіти, науки, мистецтва. Саме тому сучасна слов'янська лексикографія повинна розвивати цей напрям лексикографії, доповнюючи його новими підходами та варіантами.

Ірина Кочан